

vezna, dasi je bila uredba izdana na podlagi finančnega zakona za leto 1924/1925!

Pa ne glede na navedeno, je težko umljivo, zakaj naj bi bilo v opominjevalnih tožbah plačati tudi takso po t. p. 174 t. z., to je 3% sporno takso — saj v največ slučajih v opominjevalnem postopanju ne pride niti do spora. Če pa ni spora, mora odpasti tudi sporna taksa. Slednjo je plačati šele, če je vložen proti plačilnemu povelju upor, če torej nastane spor, odnosno je dopolniti takso pred zadevno razpravo na t. p. 173 in 174 t. z. Kakor je za sodne odpovedi stanovanj plačati le takso po 25 Din in jo dopolniti v slučaju upora na t. p. 175 t. z., tako je tudi edino pravilno, da se za plačilna povelja v opominjevalnem postopanju vsled zgorajšnje uredbe plača za vsakih 250 Din taksa po 10 Din, v slučaju upora pa ta dopolni na t. p. 173 in 174 t. z. Saj je tudi po teh postavkah plačati predpisano takso le v »sporih, ki se preiskujejo in obravnavajo pri sodiščih« ter za »spore« — v opominjevalnem postopanju pa ni pred vložitvijo upora nobenega spora, ki bi naj se preiskaval in obravnaval.

Z ozirom na navedeno ne utegne torej biti nikakor pravilno, da sodišča zahtevajo za opominjevalne tožbe še pred vložitvijo upora takso po t. p. 173 in 174 t. z., dasi se vloga za izdajo plačilnega povelja imenuje »tožba«. Očividno je, da je v praksi zadevna določba uredbe od 15. aprila 1924 popolnoma prezrta.

Pravica Cankarjevega hlapca Jerneja.

Dr. I. Š—i.

Če sem nekoč očital odličnemu pisatelju, da je svoj spis strogo realistične in celo vzgojne vsebine zgradil na pravno popolnoma zgrešen temelj — češ: jaz bi se že informiral pri strokovnjaku, preden bi bil beletristično posegel na meni neznanu na primer medicinsko polje, se zavedam, kako abotno bi bilo, hoteti presoјati, ali je Ivan Cankar v svojem »Hlapcu Jerneju« pravno bazo prav »izpeljal«. — Cankar je bil tako čist umetnik, oziroma tako čisto umetnik, da je treba še njegove odmaknitve od realnih tal dà, celo

njegov prezir do običajnega »common sensa« spraviti v sklad z njegovo prav posebno umetniško strukturo in govoriti tudi tu samo o ignoriranju ne o ignoranciji juris. Poet je »hotel« v »Jerneju« pokazati socialno krivico, da hiša ne ostane temu, ki jo je postavil, zemlja ne temu, ki jo je s svojo krvjo pognojil, — plačilo v denarju pa odklanjata tako Cankar kakor njegov junak, dasi so tudi vprav čudovito naznačene zadevne ponudbe in nasveti v to smer.

Da je pa Jerneju za njegovo štiridesetletno delo šla zakonita nagrada in da bi mu jo bilo priznalo vsako sodišče, ako bi si bil izbral pot — naj mi bo dovoljen izraz! — normalnega človeka, o tem ni dvoma. Seveda samo, ako bi bil hlapec po svoji kruti, a psihološko sijajno utemeljeni odslovitvi, dokazal, da vsa ta dolga leta ni prejemal nobene plače (kar je jasno že iz »dejanskega stanu« umetnine same, ko tisti vsako leto prihranjeni goldinar ni bil nobeno plačilo niti za tedanje čase). Sodišče bi bilo pač vzelo za osnovo nekakšno srednjo plačo vestnega hlapca in tak ne ravno neznatni znesek prisodilo Jerneju za dobo — tridesetih let, dočim bi bil njegov »zahtev« za prvih deset let moralo smatrati za zastaran. Tem bolj, ker plača med gospodarjem, starim Sitarjem, in Jernejem ni bila »fiksirana« z določnim zneskom, tudi o zastaranju »obrokov« ne more biti govora in tožba za priznanje »pravice« same z vsemi posledicami bi morala imeti uspeh zlasti z ozirom na določbe dvornega dekreta od 10. aprila 1839 št. 355.

Kruta ironija pa tiči v tem, da je Cankar, kakor radi pravimo, govoreč o velikih umetnikih, »gledal v bodočnost«: danes, ko smo dobili III. novelo z dne 10. marca 1916 št. 69, ki je implicite odpravila tudi navedeni dv. dekret, bi tudi njegov nesrečni junak s svojim, čeprav čisto posebnim »slučajem«, se težko ognil točki 5. § 1486 o. d. z., naj bi tudi uveljavljal, da se utegne tudi ta določba nanašati samo na že domenjane poselske plače, in dalje, da mu je krivica »postala znana« šele po gospodarjevi smrti (§ 1489 o. d. z.).